

Realismus: strategický přístup k energetické bezpečnosti

Petr Ocelík

MEB421 Teorie bezpečnosti a metodologie

15. října 2015

Osnova

- Realismus v mezinárodních vztazích.
- Realismus: aktérství a struktura.
- Realismus a energetická bezpečnost: témata.

Realismus v mezinárodních vztazích

- Mezinárodní systém (MS) je **anarchicky uspořádaný**.
- MS je strukturován **distribucí materiálních kapacit**.
- MS se sestává z **národních států, svépomocných jednotek**, jejichž cílem je **přežití**.
- **Konflikt je inherentním rysem** mezinárodního systému.
- Jednoznačné rozlišení mezi mezinárodní a domácí úrovní.

Neoklasická geopolitika (NG)

- NG sdílí řadu realistických předpokladů.
 - Státo-centrismus.
 - Důraz na distribuci moci a vojenské složky.
 - Konflikt je inherentním rysem mezinárodního systému.
- NG se zaměřuje na roli **geografických faktorů**.
- Geografický prostor formuje příležitosti a omezení chování aktérů.
- **Energetická témata:** bezpečnost tranzitních cest, „chokepoints“ , kontrola produkčních oblastí, „pipeline policy“.

Aktérství

- Aktérství: koncept sociálního aktéra.
 - Aktér: entita, která je schopna činit volby.
- Realismus odmítá optimistické pojetí aktérství liberalismu.
- Dvě varianty:
 - Klasický realismus: aktérství definováno ambivalentní lidskou přirozeností.
 - Neorealismus: přijímá model racionálního aktéra, který maximalizuje bezpečnost (nikoli ekonomický zisk).

Aktérství: národní kapacity

- Národní kapacita určující charakteristikou.
- Realismus: důraz na materiální zdroje.
- Composite Index of National Capabilities.
- 6 indikátorů:
 - Celková populace.
 - Městská populace.
 - Produkce uhlí a oceli.
 - TPES
 - Vojenské výdaje.
 - Počet vojenských složek.

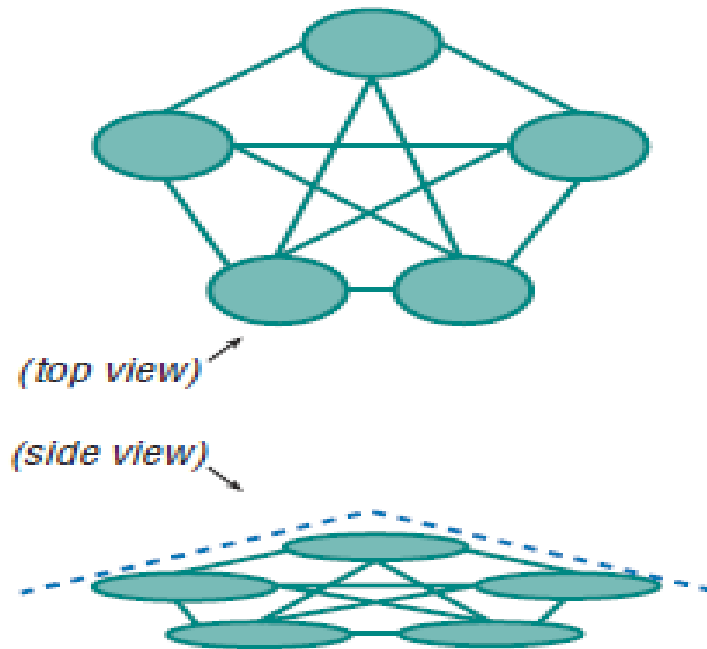
Number	Country	CINC
1	 China	.198578
2	 United States	.142149
3	 India	.073444
4	 Japan	.042675
5	 Russia	.039274
6	 Brazil	.024597
7	 Germany	.024082
8	 South Korea	.023878
9	 United Kingdom	.021158
10	 France	.018924
11	 Italy	.017420
12	 Turkey	.014317
13	 Pakistan	.013772
14	 Indonesia	.013708
15	 Iran	.013450
16	 North Korea	.012925
17	 Mexico	.012269
18	 Ukraine	.011835
19	 Spain	.011389
20	 Saudi Arabia	.010883

Struktura: polarita

- **Struktura:** kontext, který umožňuje či omezuje chování aktérů.
- Realismus: **distribuce mocenských kapacit.**
- V závislosti na distribuci moci jsou rozeznávány různé konfigurace MS:
 - Unipolární
 - Bipolární
 - Tripolární
 - Multipolární
 - Difusní

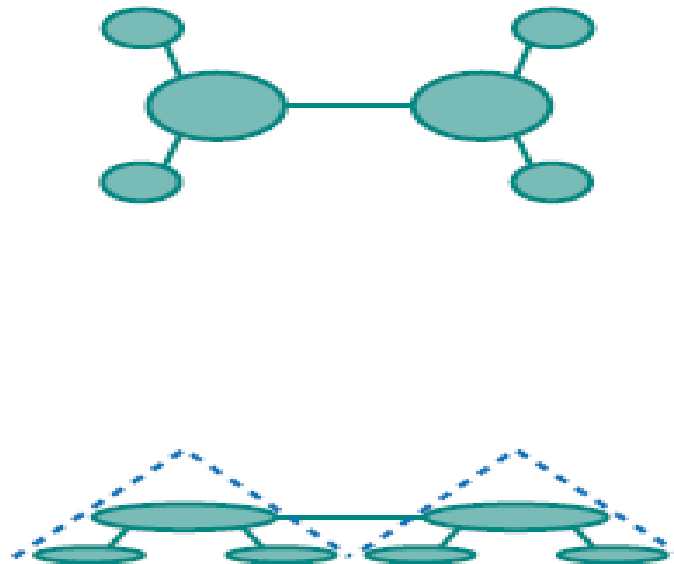
FIGURE 2.4 Power Distribution in the International System

Multipolar System

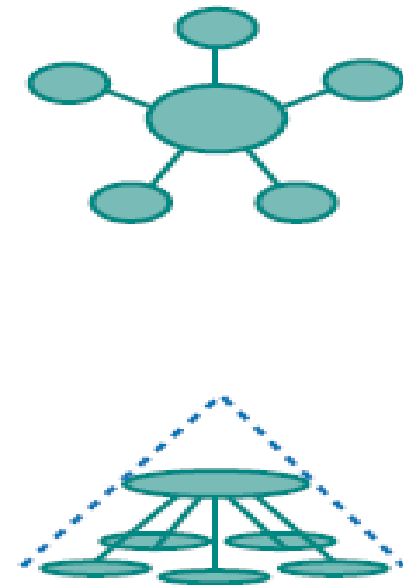
Flat hierarchy
More reciprocity
Less stable?

Bipolar

Split hierarchies
Dominance within blocs,
Reciprocity between blocs
Stable

Unipolar (Hegemony)

Steep hierarchy
More dominance
More stable?

Struktura: rovnováha moci

- **Rovnováha moci** je mechanismus zprostředkovávající strukturální efekty.
- Dvě podmínky (Waltz 1979: 121):
 - MS musí být anarchický.
 - MS se musí sestávat z jednotek, které usilují o přežití.
- Rozlišujeme mezi **vnějším a vnitřním balancováním**:
 - Vnitřní balancování: e.g. zbrojení.
 - Vnější balancování: e.g. formování aliancí.

Struktura: bezpečnostní dilema

- **Inherentní nejistota a svépomocný charakter** anarchického systému vede k bezpečnostnímu dilematu.
- Protože bezpečnost je chápána jako **hra s nulovým součtem** → posílení bezpečnosti jednoho státu je ztrátou druhého státu.
- Výsledek: spirála zbrojení (**závody ve zbrojení**).
- Koncept zavedl **John Herz** (1950).
- Řešení:
 - Vyvažování
 - Bandwagoning
 - Hegemonie
 - (Kolektivní bezpečnost)

Struktura: bezpečnostní dilema

“Wherever ... anarchic society has existed ... there has arisen what may be called the ‘security dilemma’ of men, or groups, or their leaders. Groups or individuals living in such a constellation must be, and usually are, concerned about their security from being attacked, subjected, dominated, or annihilated by other groups and individuals. Striving to attain security from such attack, they are driven to acquire more and more power in order to escape the impact of the power of others. This, in turn, renders the others are insecure and compels them to prepare for the worst. Since none can ever feel entirely secure in such world of competing units, power competition ensues, and the vicious circle of security and power accumulation is on.” (Herz 1950: 157)

Struktura: (energetické) bezpečnostní dilema

- Dva přístupy:
- (1) Státy volí mezi alokační efektivitou konkurenčního trhu a kontrolou nad ekonomikou / energetickým sektorem.
- (2) “Závod v diverzifikaci”: diverzifikace exportéra / importéra zvyšuje zranitelnost importéra / exportéra.

Konflikty o zdroje

- Vzácné zdroje jsou klíčovou složkou národní moci (Klare 2008).
- → energetické zdroje jsou proto nedílnou součástí národní moci.

- Strategický charakter energetických zdrojů je dán:
 - **Omezeným množstvím a dostupností** těchto zdrojů.
 - **Relativní nedostupností jejich substitutů.**

- V kombinaci s anarchickým uspořádáním MS → státy jsou tlačeny k soupeření a konfliktu o tyto zdroje.

Soběstačnost

- Stát je schopný uspokojit celkovou spotřebu daného zdroje z vlastních zdrojů.
- **Soběstačnost vs. autarkie** (nebo nezávislost).
- Autarkie předpokládá nezávislost na vnějších zdrojích.
- Soběstačnost mnohdy není realistickou alternativou.

Ekonomický nacionalismus

- Hodnotí ekonomická opatření a politiky na základě jejich důsledků pro mocenskou pozici státu.
- **Ekonomický merkantilismus:** akumulace vzácných zdrojů.
- **Strategický obchod:** podpora strategicky důležitých odvětví / firem.